

Følgende skematiske oversigt over de forskellige faser, som en forbundslov, der gøres til genstand for referendum, må gennemgå, inden den træder i kraft, giver en sammenfatning af referendum-proceduren:

1. Loven antages af forbundsforsamlingen.
2. Loven publiceres i forbundsbladet, hvormed referendumsfristen begynder at løbe.
3. Indsamling af navne til fremkaldelse af referendumsbegæring sker i løbet af de følgende 90 dage.
4. Forbundsrådet konstaterer, at gyldig referendumsbegæring er fremkommet, og bestemmer afstemningsdagen ved kundgørelse i forbundsbladet. Samtidig afgår cirkulæreskrivelse til de kantonale regeringer med opfordring til at lade afstemning finde sted.
5. Loven udsendes til de stemmeberettigede borgere, der skal modtage denne inden 4 uger før afstemningen.
6. Afstemningen finder sted.
7. Resultatet heraf kundgøres i forbundsbladet og meddeles forbundsforsamlingen.
8. Loven udfærdiges ved optagelse i den officielle lovsamling.

Om folkeafstemningens funktioner oplyses følgende:

Antal og deltagelse: I forbundet har der i årene 1874—1922 fundet 33 fakultative lov-referenda sted. Deltagelsen har gennemgående været god (212).

Hvad angår obligatorisk referendum, der kun forekommer i kantonerne, udviser disse en påfaldende ringere deltagelse, med mindre der er indført stemmepligt. Deltagelsen er så ringe, at den ofte ikke giver nogen virkelig vejledning til afgørelse af det forelagte spørgsmål, især når de afgivne stemmer for og imod samtidig er omtrent lige talrige. Betænkningen resumerer erfaringerne vedrørende obligatorisk referendum således:

„Den slutning, man ved nærmere undersøgelse af deltagelsen i det obligatoriske referendum i de ovenfor omtalte kantoner kommer til, er, at folkeafstemningsinstituttet i denne form medfører meget stor risiko for, at lovgivningen bliver overladt til tilfældet. Den store mængde af ubetydelige og interesseløse lovforslag, som forelægges folket, afleder ligegyldighed for afstemningerne og afholder de stemmeberettigede fra almindelig deltagelse. Ganske vist kan det siges, således som også en del af de ovenfor anførte eksempler viser, at afstemningerne i et stort antal tilfælde, hvor der hersker enighed mellem folk og repræsentation, nærmest er at betragte som rent formelle bekræftelses-akter, der er temmelig uskadelige. De gør hverken fra eller til. Men referendum er i disse tilfælde unødvendigt og temmeligt meningsløst. Folkeafstemninger med 20 à 30 pct. deltagelse er under alle forhold en parodi på folkelige afgørelser. I andre tilfælde — og disse er ikke sjældne — kan det hændes, at en ubetydelig opposition inden for folket (15 à 20 pct. af de stemmeberettigede) slår et lovforslag ned, som måske har kostet meget besvær og arbejde, uden at man under hensyn til den ringe deltagelse har nogen som helst garanti for, at oppositionen repræsenterer en udbredt anskuelse inden for folket. I disse tilfælde er referendum ikke blot meningsløst, men kan virke direkte skadeligt.“

Afstemningens negative karakter. Af opstillede tabellariske oversigter fremgår, at indenfor forbundet er af samtlige forslag forkastet ca. 50 pct., indenfor kantonerne ca. 60 pct. Hvad særlig det fakultative lov-referendum angår, er forkastelsesprocenten begge steder 60.